

# CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA STRUCTURII ANTROPOLOGICE A POPULAȚIEI DIN CULTURA SÎNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV

Primele secole ale erei noastre, ca de altfel și întregul mileniu I î.e.n., reprezintă în cadrul cercetărilor de paleoantropologie o serioasă lacună.

În adevăr, dacă în ultimii zece ani, grație cercetărilor privind trecutul patriei noastre, datele antropologice referitoare la unele culturi ale neoliticului și ale epocii bronzului s-au îmbogățit considerabil, pentru epoca fierului ca și pentru secolele imediat următoare materialul antropologic este relativ sărac. Aceasta se datorește în principal extinderii, începînd cu Hallstattul, a ritului incinerăției.

În ceea ce privește cultura Sîntana de Mureș-Cerneahov, căreia îi aparține și necropola de la Independența, ea este documentată astăzi în țara noastră prin numeroase așezări și necropole. Printre disciplinele chemate să rezolve dificilele probleme pe care această cultură le-a ridicat se numără și antropologia, menită în special să-și aducă contribuția sa în precizarea caracterului său etnic. Dar pentru ca cercetările antropologice să poată fi eficiente în această problemă, este necesară existența unor cît mai numeroase și bogate serii de schelete. Deocamdată însă, față de bogăția datelor arheologice, materialul antropologic rămîne încă insuficient. De altfel însăși seriile de schelete descoperite în ultima vreme în țara noastră (Tîrgșor, Oinac, Erbiceni, Pietriș) nu au fost încă studiate. S-a publicat numai o simplă notă asupra unui schelet de la Erbiceni (O. Necrasov și M. Cristescu) <sup>1</sup>.

În U.R.S.S. însă studiul populației Cerneahov a fost deja abordat de cîțiva autori. Astfel, încă în 1948, G. F. Debeț, în lucrarea sa de sinteză asupra paleoantropologiei U.R.S.S., consacră un capitol special populației „cîmpurilor cu urne” de pe Niprul mijlociu <sup>2</sup>. În 1958, T. S. Konduktorova a publicat o lucrare asupra materialului antropologic din regiunea Cherson <sup>3</sup>, iar recent, în 1961, M. S. Veli-

<sup>1</sup> O. Necrasov și M. Cristescu, *Caracterizarea antropologică a unui schelet de la Erbiceni de la sfîrșitul sec. IV e.n.*, în *Arheologia Moldovei*, I, 1961, p. 220—223.

<sup>2</sup> G. F. Debeț, *Палеоантропология СССР*, în *Труды Института Этнографии*, IV, 1948, p. 164—166.

<sup>3</sup> T. S. Konduktorova, *Палеоантропологический материал из могильника полей погребальных урн Херсонской области*, în *Советская Антропология*, 2, 1958, p. 69—79.

kanova a publicat un studiu asupra unor serii de tip Cerneahov din R. S. S. Moldovenească (Budești și Mălăești) <sup>4</sup>.

Toate aceste lucrări ne-au permis să ne facem o privire mai largă asupra structurii antropologice a populației Sintana-Cerneahov, întrucât stabilirea unor concluzii mai ample ar fi fost oarecum limitată pe baza studiului izolat al unei singure serii de schelete, mai ales când avem de-a face, cum este cazul de față, cu o cultură cu un atât de vast areal de răspândire, de la răsărit de Don și pînă la Munții Apuseni <sup>5</sup>.

#### MATERIALUL DE STUDIU DIN NECROPOLA DE LA INDEPENDENȚA-CĂLĂRAȘI

Numărul total de morminte descoperite în cursul anilor 1958—1961 la Independența este de 35, dintre care 8 sînt de incinerare și 27 de înhumare. Patru din acestea din urmă ( $M_{11}$ ,  $M_{13}$ ,  $M_{24}$  și  $M_{33}$ ) prezentau, alături de schelete, oase de oaie ca resturi din ofranda adusă celor morți. Subliniem că două dintre schelete împreună cu care s-au găsit resturi de oaie au aparținut unor femei, iar celelalte două unor bărbați, de unde rezultă că ofranda nu era adusă în mod diferențial pentru un anumit sex.

Din cele 27 de morminte de înhumare, numai 18 schelete ne-au parvenit pentru studiu, restul neputînd fi ridicate de pe teren, datorită stării lor de degradare. Unul dintre scheletele pe care le posedăm nu prezintă craniu ( $M_{16}$ ), iar un altul ( $M_{31}$ ) are craniul atât de deformat post-mortem, încît nu se pretează unui studiu biometric. Seria noastră se compune astfel din 16 schelete. La stabilirea valorii medii nu am putut ține seama decît de 14, deoarece unul a aparținut unui copil, iar altul unui adolescent.

#### SEXUL ȘI VÎRSTA

Sexul a putut fi determinat cu precizie la toți indivizii adulți, cu excepția scheletului  $M_{23}$ , la care dimorfismul sexual nu este pronunțat exprimat și pe care îl considerăm bărbat cu probabilitate. În mod cert putem considera că seria de la Independența se compune din 8 bărbați și 6 femei.

În ceea ce privește vîrsta, din materialul care ne-a parvenit pentru studiu rezultă că longevitatea populației de la Independența era destul de scăzută, puțini indivizi ajungînd la vîrsta matură și mai puțini la bătrînețe.

Vîrsta	Nr. de cazuri	%
infans I (0—7 ani)	1	
infans II (7—14 ani)	0	16,67
juvenis (14—18 ani)	2	
adultus (18—30 ani)	8	44,44
maturus (30—60 ani)	5	27,78
senilis (peste 60 ani)	2	11,11

<sup>4</sup> M. S. Velikanova, *Палеоантропологический материал из могильников черняховской культуры Молдавии*,

in *Антропологический Сборник*, III, 1961, p. 26—52.

<sup>5</sup> Vezi I, Nestor, in *Istoria României*, I, 1960, p. 590.

În afară de aceasta, după datele lui B. Mitrea <sup>6</sup>, care a condus săpăturile de la Independența, încă alte 4 schelete erau de copil, ele însă nu ne-au parvenit fiind pulverizate <sup>7</sup>.

Din această din urmă situație rezultă că mortalitatea infantilă era în realitate mai mare, copiii și adolescenții ocupând un procent de 31,82%, adulții 36,36%, maturii 22,73%, iar bătrînii 9,09%.

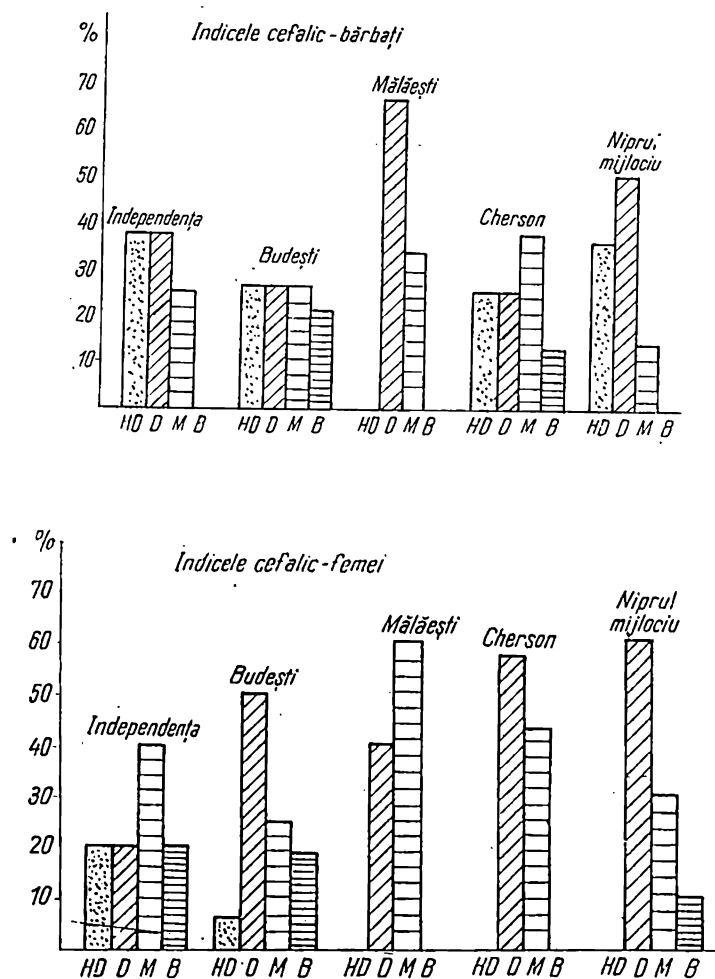


Fig. 1.

Privind longevitatea pe sexe, se constată o apreciazabilă diferență între bărbați și femei. Astfel, în timp ce vârsta medie la bărbați este de 42 de ani, la femei este abia 30 de ani. Această constatare trebuie privită însă cu toată rezerva pe care o impune numărul relativ mic de schelete avut la dispoziție, știut fiind că pentru

<sup>6</sup> B. Mitrea și N. Angheliescu, *Săpăturile de salvare de la Independența*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 495-510. <sup>7</sup> Idem, *Șantierul Independența*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 609-615.

stabilirea unor concluzii mai largi de ordin paleodemografic se impune un număr mai mare de indivizi.

## CARACTERISTICILE ANTROPOLOGICE ALE SERIEI DE LA INDEPENDENȚA-CĂLĂRAȘI

### SCHELETUL CRANIAN

*Craniul neural* la bărbați este în general lung ( $M = 193$  mm) și mijlociu ca lățime (140 mm), indicele cefalic variind în limite restrinse de la categoria ultradolicocrană (min. 61,05) la pragul inferior al categoriei mezocrane (max. 76,47), media sa fiind accentuat dolicocrană (71,23).

La femei indicele cefalic, cu un minim de 67,02 și un maxim de 81,97, oferă o medie ceva mai ridicată (74,87) nu numai datorită prezenței unui craniu brahichran, dar și frecvenței mai mari a formelor mezocrane.

Dăm mai jos repartiția pe categorii a craniilor, după indicele cefalic, pentru ambele sexe :

Categoria	Bărbați	Femei	Seria întreagă
crani ultradolicocrane	1	—	1
„ hiperdolicocrane	2	1	5
„ dolicocrane	3	1	5
„ mezocrane	2	2	4
„ brahichrane	—	1	1

Deși este cunoscut faptul că, în general, în sînul aceleiași populații indicele cefalic la femei este ceva mai ridicat decît la bărbați, totuși acest contrast între predominanța formelor hiperdolicocrane-dolicocrane la bărbați în raport cu frecvența lor la femei credem că depășește simpla consecință a dimorfismului sexual și că, coroborat cu alte caractere, merită a fi luate în considerație spre a fi confruntat cu situația altor serii cerneahoviene.

În ceea ce privește forma calotei craniene, atît la bărbați cît și la femei este în general ovoidă, mai rar ovoid-pentagonoidă și excepțional elipsoidă.

Înălțimea sa bazilo-bregmatică este mai totdeauna mare, chiar foarte mare la bărbați, în timp ce la femei ea este mijlocie.

Fruntea, cu un relief glabellar mijlociu dezvoltat la bărbați și slab la femei, este în proporții egale metriometopă și eurimetopă atît la femei cît și la bărbați.

Occipitalul este la ambele sexe bombat și adeseori chiar foarte bombat.

*Masivul facial* destul de înalt și mijlociu de larg la bărbați prezintă o variabilitate foarte restrînsă a indicelui facial superior (min. 53,33 ; max. 56,92), media sa fiind de tip mezen la limită cu categoria leptenă (54,55). La femei, cu o singură excepție, masivul facial este de asemenea destul de înalt dar îngust sau mijlociu,

prezentînd o medie a indicelui facial superior leptenă (55,27), rezultată însă dintr-o amplitudine de variabilitate mai mare (min. 48,84 max. 60,00). Situația reală este mai bine ilustrată de repartiția pe categorii după indicele facial superior, pe care o dăm mai jos :

Categoria	Bărbați	Femei	Seria întreagă
fețe curiene	—	1	1
„ mezene	4	0	4
„ leptene	3	3	7

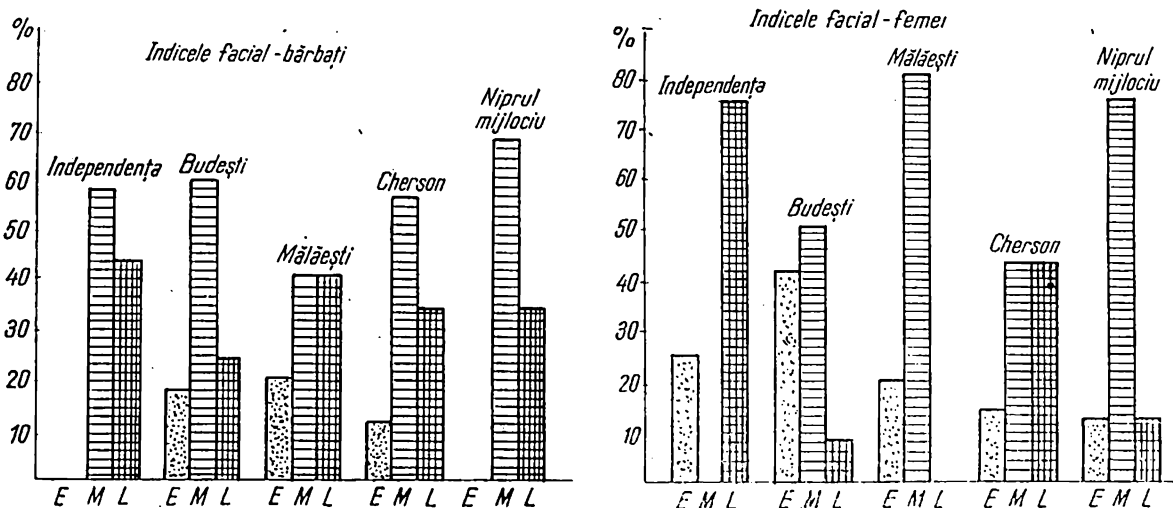


Fig. 2.

Indicele orbital prezintă o amplitudine de variație mare. Astfel, la bărbați, minimul său este de 69,05, iar maximum de 92,68, ceea ce corespunde cu o medie de tip mezoconc (80,15). La femei amplitudinea este ceva mai mică (min. 74,42; max. 89,74), media fiind însă tot de tip mezoconc (83,30).

#### REPARTIȚIA PROCENTUALĂ PE CATEGORII ESTE URMĂTOAREA:

Categoria	Bărbați	Femei	Seria întreagă
orbite chamaeconci	2	1	3
„ mezoconci	3	2	6
„ hipsiconci	2	2	4

Nasul, deși prezintă la ambele sexe mediile indicelui nazal de tip mezin (47,18 la bărbați; 49,92 la femei), la bărbați forma camerină nu este întâlnită, în timp ce la femei aceasta predomină, așa cum se vede din tabelul următor :

Categoria	Bărbați	Femei	Seria întreagă
nas leptorin	2	1	4
„ mezorin	4	1	5
„ camerin	—	2	2

Apertura piriformă este în 6 cazuri antropină, iar în alte 6 cazuri prezintă ușoare fose prenazale.

Fosa canină este numai în două cazuri puternică, în general ea fiind mijlociu sau slab conturată.

Pentru exprimarea profilării orizontale a feței am utilizat indicii nazo-malar și zigo-maxilar. În ceea ce privește indicele nazo-malar, în general, valorile sale intră în limitele de variabilitate date în literatură pentru europoizi, cu excepția

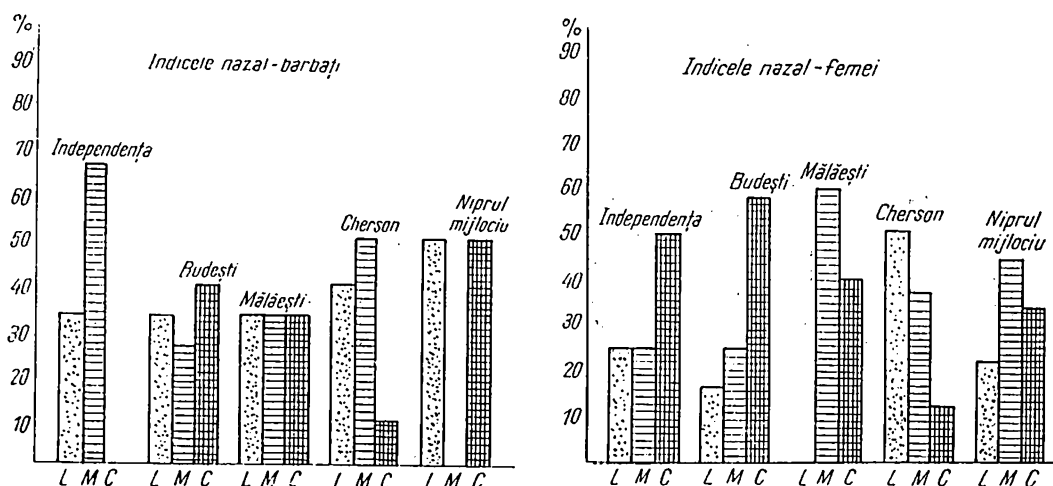


Fig. 3.

a 3 cazuri în care el prezintă o valoare scăzută, încadrându-se în scara dată pentru mongoloizi. În două din ultimele trei cazuri, această slabă profilare orizontală a feței se corelează și cu alte caractere mongoloide, în timp ce unul este în rest europoid. Indicele zigo-maxilar prezintă o situație oarecum diferită. Astfel, dacă patru schelete considerate de noi ca având într-adevăr afinități mongoloide au și indicele zigo-maxilar cu valori specifice pentru mongoloizi, în același timp la toate celelalte schelete de la Independența, care sînt net europoide, acest indice se situează la limita între europoizi și mongoloizi. Faptul indică, așa cum o arată și Roghinski și Levin <sup>8</sup>, că scările acestor indici sînt încă insuficient studiate.

<sup>8</sup> I. I. Roghinski, M. G. Levin, *Основы Антропологии*, Moscova, 1955, p. 122.

Mandibula prezintă la bărbați, în general, o masivitate mijlocie, la femei fiind însă foarte gracilă. Mentonul este fie în formă de buton, fie piramidal.

*Dentiția* prezintă, din punct de vedere al bolii carioase, o situație mediocră. Astfel, indicele de frecvență a cariei, la stabilirea căruia am luat în considerație numai craniile ce aveau atât masivul facial cât și mandibula, este de 53,85.

Dacă ne referim acum la numărul total de dinți cariati în întreaga serie, ca și la numărul de dinți cariati la fiecare individ, constatăm, de asemenea, că boala carioasă nu face încă ravagiile pe care le întâlnim în epocile mai târzii. Astfel, indicele global de intensitate a maladiei este de 6,20, iar indicele individual de

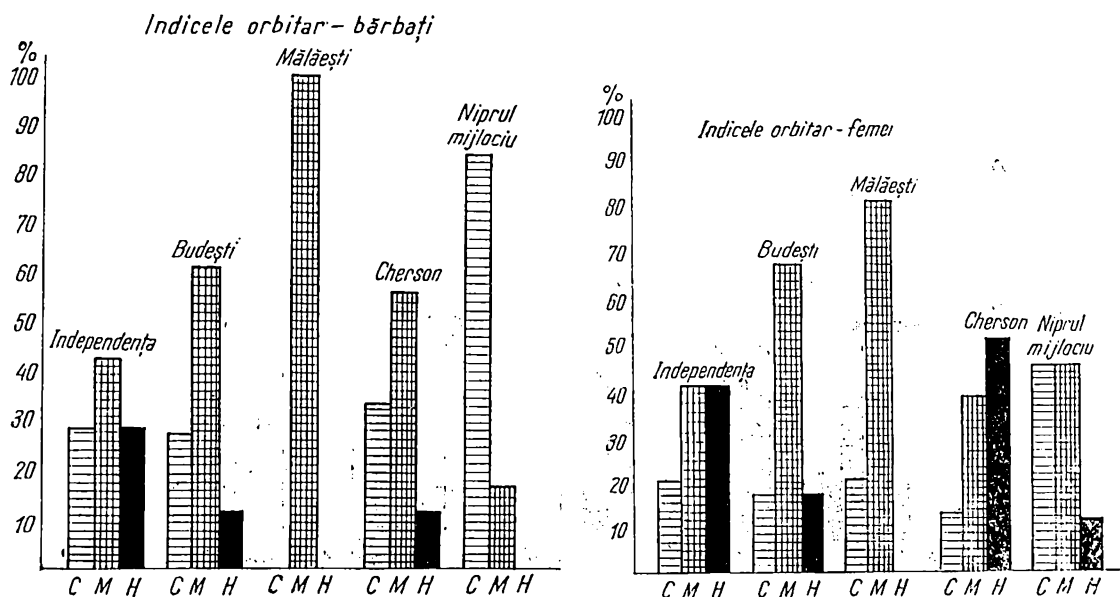


Fig. 4.

intensitate a maladiei variază de la un minim de 3,70 la un maxim de 45,45. Trebuie să menționăm însă că se întâlnesc în câteva cazuri extracții care desigur au fost determinate de durerile provocate tot de carii, cum de altfel o indică și cariile la dinții vecini extracției. Cu excepția scheletului nr. 29, la care 65% din dinți sînt extrași, în rest extracțiile sînt puțin numeroase, indicele de frecvență a acestora pe întreaga serie fiind de 6,25.

*Talia* indivizilor cărora au aparținut scheletele de la Independența a fost calculată atât după metoda Manouvrier, cât și după metoda Trotter și Gleser. Diferențele în evaluarea taliei după aceste două metode sînt destul de apreciable, ajungînd la 5—6 cm. Din aceste motive, uneori, taliile unor acelorași indivizi se încadrează în categorii diferite.

Dăm mai departe repartiția pe categorii după ambele metode atât pentru bărbați cât și pentru femei :

Categoria	Bărbați		Femei	
	După Manou-vrier	După Trotter-Gleser	După Manou-vrier	După Trotter-Gleser
mică			2	2
submijlocie			1	1
mijlocie	1	1	1	1
supramijlocie	3		1	1
mare	2	5	2	2
foarte mare	1	1		

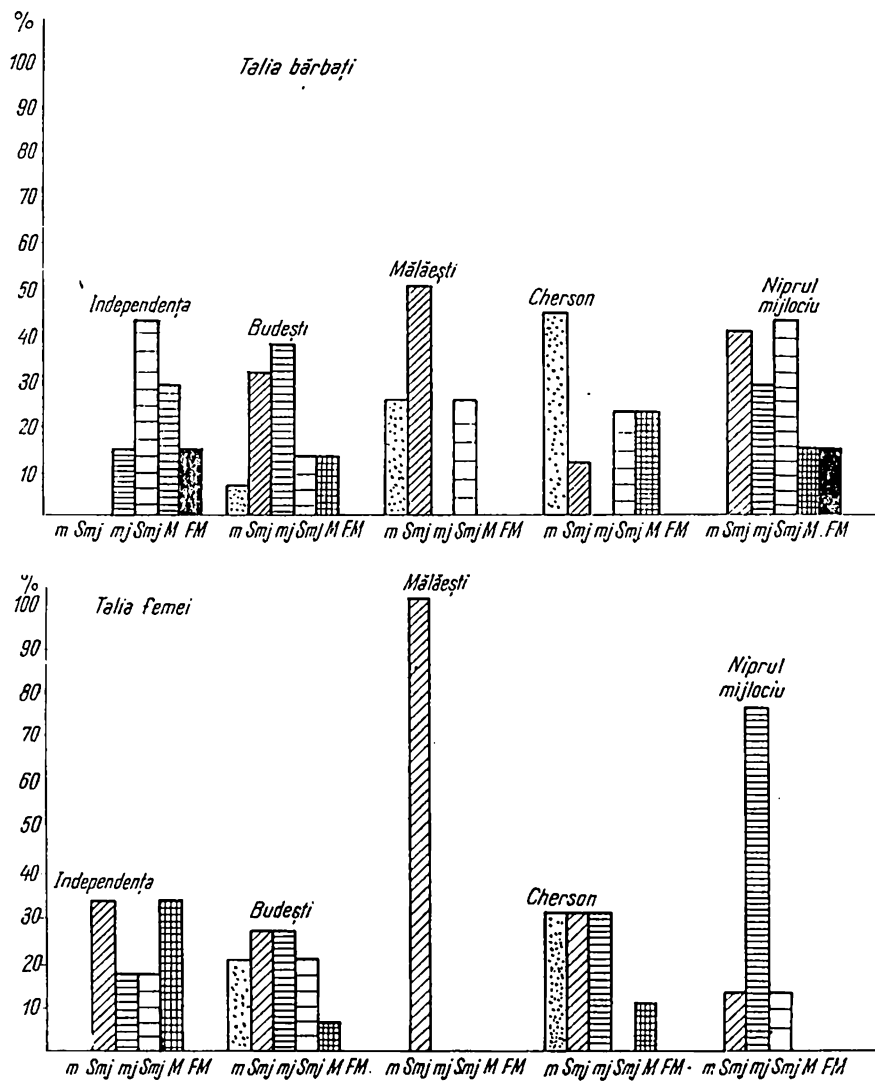


Fig. 5.



După cum se vede, la bărbați predomină taliile supramijlocii și mari. Media taliei la aceștia, după Manouvrier este de 170 cm, iar după Trotter-Gleser de 174 cm. La femei media este de 156 cm, după prima metodă, și de 158 după cea de-a doua.

*Scheletul postcranian* prezintă la bărbați în general o masivitate mijlocie, iar la femei este aproape totdeauna foarte gracil.

Femurul este platimer sau hiperplatimer și numai într-un caz eurimer, în timp ce tibia are o formă predominant mezocnemă.

#### DIAGNOZA SERIEI DE LA INDEPENDENȚA-CĂLĂRAȘI

Majoritatea scheletelor de la Independența aparțin mării rase europoide, două din ele prezentînd însă și unele elemente mongoloide.

Dacă ne referim acum la scheletele europoide și încercăm să analizăm căror tipuri secundare aparțin ele, cu toată greutatea pe care o întîmpină orice antropolog în operația de diagnoză diferențială între scheletele nordice și cele mediteranoide, se poate afirma cu certitudine că seria de bărbați prezintă o frecvență destul de apreciabilă a tipului nordic sau uneori elemente ale acestuia combinate cu caractere protoeuropoide sau mediteranoide. În schimb, seria feminină este predominant mediteranoidă, în unele cazuri caracterele mediteranoide fiind asociate cu cele est-europoide sau alpine.

#### DATE COMPARATIVE ȘI CONCLUZII

Problema centrală și cea mai discutată în legătură cu geneza culturii Sîntana-Cerneahov, și asupra căreia nu s-a ajuns încă la o unitate de vederi, este aceea a caracterului său etnic.

În adevăr, atît arheologii români cît și străini, în special cei din Uniunea Sovietică, au pus în discuție în repetate rînduri și cu puncte de vedere variate această problemă.

Astfel, în timp ce unii autori au considerat-o exclusiv de origine gotică<sup>9</sup>, alții au atribuit-o slavilor<sup>10</sup>, pentru ca în ultima vreme să capete din ce în ce mai mult poziție părerea potrivit căreia cultura Sîntana-Cerneahov ar reprezenta o sinteză la care au contribuit numeroasele populații, care au trăit pe vastul spațiu de răspîndire al acesteia în răstimpul în discuție (geto-daci, sarmați, sciți, slavi, goți)<sup>11</sup>. În cadrul acestei din urmă concepții unii autori reduc chiar rolul goților la simpla răspîndire a acestei culturi<sup>12</sup>.

<sup>9</sup> M. Ebert, *Südrussland*, în *R.L.*, XIII, p. 112—114. Pentru unele descoperiri din țara noastră, vezi Gh. Ștefan, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 221.

<sup>10</sup> M. Smișko, *Доба полие похованъ в западних областях УРСР*, în *Археология*, Kiev, 1948, p. 98—115; B. A. Ribacov, *Problema formării vechii Rusii*, în *Studii și referate*, 11, p. 178—180.

<sup>11</sup> M. Tihanova, *Variantele locale ale culturii Cerneahov*, în *Probleme de istorie*, nr. 11—12, 1957, p. 181—

182. R. Vulpe (*Izvoare*, București, 1957, p. 315), vorbind despre apartenența gotică a culturii Cerneahov, precizează totodată că aceasta nu trebuie considerată ca o „creație germanică prin excelență”, ci trebuie avut în vedere și importanțele elemente locale getice, precum și sarmatice.

<sup>12</sup> G. B. Fedorov, *Rezultatele și problemele principale ale cercetărilor arheologice din sud-vestul U.R.S.S., referitoare la primul mileniu al e.n.*, în *SCIV*, 2, 1959, p. 379.

Am menționat aici, pe scurt, principalele poziții adoptate pe baza studiului elementelor de cultură materială și al particularităților de rit, pentru a vedea acum care sînt rezultatele antropologice obținute pînă în prezent.

În ceea ce privește seria noastră de studiu, am văzut că bărbații prezintă majoritatea elemente nordice, uneori acestea fiind asociate cu caractere protoeuropeice și mai rar mediteranoide, în timp ce femeile sînt predominant mediteranoide, în unele cazuri cu influențe est-europeice sau alpine.

Această diferență de ordin tipologic între bărbați și femei, care nu poate fi neglijată, vom încerca s-o interpretăm, cu toată rezerva pe care numărul relativ mic de schelete avute la dispoziție o impune, după ce mai întii vom arăta cum se prezintă, în general, alte serii de tip Cerneahov, studiate pînă acum.

Dacă ne referim la seriile cele mai apropiate din punct de vedere geografic, descoperite la Budești și Mălăești (R. S. S. Moldovenească), constatăm o remarcabilă diferență.

În adevăr, după autorul care le-a studiat<sup>13</sup>, seriile de la Budești și Mălăești, prezentînd mari asemănări între ele, sînt în general gracile, cu o medie a indicelui cefalic dolico-mezocrană, dar prezentînd și elemente brahicrane, cu fețele în general înguste și mijlociu de înalte, cu indicele nazal de tip mezin și cu orbite mezoconci. Talia calculată după Pearson și recalculată de noi după Manouvrier este la bărbații de la Budești mijlocie, iar la femeile de la Budești cît și la întreaga serie de la Mălăești submijlocie. Pe baza acestor date metrice autorul caracterizează ambele serii drept predominant mediteranoide, neîntîlnind acolo elemente nordice, fapt care face ca aceste două serii să se depărteze de seria de bărbați de la Independența la care, așa cum am văzut, din contra, elementele nordice sînt frecvente. În ceea ce privește femeile de la Independența însă, ele se apropie mult de seriile din R. S. S. Moldovenească în întregimea lor.

Diferența între seria masculină de la Independența și seriile de bărbați de la Budești și Mălăești pot fi bine urmărite dacă analizăm comparativ atît dimensiunile absolute cît și relative ale craniului neural și ale feței, precum și repartiția pe categorii a taliilor.

Astfel, așa cum rezultă și din tabelul I, în timp ce la bărbații de la Independența diametrul anterio-posterior al craniilor prezintă o medie de 193 mm, iar cel transversal de 140 mm, la Budești acestea sînt 183 mm și respectiv de 136 mm, iar la Mălăești de 184 mm și de 139 mm. De asemenea, la seriile din R. S. S. Moldovenească predomină fețele înguste (chiar foarte înguste) și mijlocii de înalte, în timp ce la Independența fețele sînt mai degrabă înalte și mijlocii de largi (vezi tabelul al II-lea).

În ceea ce privește valorile relative, repartiția pe categorii a principalilor indici ne arată aceleași diferențe (tabelul al II-lea).

Talia prezintă o medie de 170 cm la Independența, deci o talie masculină înaltă, de 165 cm la Budești și de 162 cm la Mălăești, deci talii masculine mijlocii.

O situație și mai clară reflectă din acest punct de vedere repartiția procentuală pe categorii a taliilor. Pentru aceasta am reevaluat taliile scheletelor de la Budești și Mălăești pe baza dimensiunilor oaselor lungi după metode comune pentru toate seriile discutate aici (metoda Manouvrier). Așa cum rezultă și din tabelul

<sup>13</sup> M. S. Velikanova, *op. cit.*, p. 28.

al II-lea, la Independența predomină taliile masculine supramijlocii și mari, fiind absente cele mici, iar la Budești și Mălăești predomină cele submijlocii, fiind totodată prezente taliile mici.

Dacă ne referim acum la seria de pe Niprul inferior, după cum o indică T. S. Konduktorova<sup>14</sup>, care a studiat-o, este ceva mai puțin gracilă decât seriile din R. S. S. Moldovenească, ocupînd o poziție intermediară din punct de vedere al dimensiunilor absolute și relative ale craniului între aceștia din urmă și seria de la

Tabelul I

Mediile principalelor caractere antropometrice ale seriilor de bărbați din cultura Cerneahov și unele date comparative

Nr. Martin și dimensiunea sau indicele	Independența	Budești (Velikanova)	Mălăești (Velikanova)	Cherson (Konduktorova)	Niprul mijl. (Debeț)	Norvegia Ep. fierului (Schreiner)	Suedia Ep. fierului Fürst (Schreiner)	Danemarca Ep. fierului Nilson (Schreiner)	Germania feudală Morant (Schreiner)
1. gl-op	193	183	184	189	186	190	188	190	189
8. eu-eu	140	136	137	139	133	139	140	137	139
17. ba-b	143	134	137	136	138	134	—	133	135
9. ft-ft	96	95	94	95	93	96	98	95	97
45. zy-zy	133	130	127	131	131	135	132	127	132
48. n-pr	72	69	68	70	72	71	69	69	70
51. lărg. orbitei	42	41	41	41	—	42	39,3	40	41
52. mf-ek	33	32	33	32	32	33	32	33	32
54. lărg. nasului	26	25	24	24	25	24	24	24	24
55. n-ns	54	50	51	51	52	51	51	51	—
8 : 1 ind. cefalic	71,23	74,3	74,8	73,8	71,3	73,3	74,6	72,3	73,8
17 : 1 ind. bazilobregmatic long.	74,1	74,9	75,4	73,5	74,1	70,9	—	70,5	71,00
17 : 8. ind. bazilobregmatic trans.	99,2	99,1	99,9	94,2	103,6	96,9	—	98,2	97,00
48 : 45. ind. facial superior	54,1	52,8	53,9	53,5	54,9	53,0	52,5	55,4	53,00
52 : 51. ind. orbital	80,1	78,9	79,9	78,9	—	82,0	82,0	81,0	78,00
54 : 55. Ind. nazal	47,1	49,2	47,8	47,4	49,0	46,8	47,1	46,9	47,00
TALIA după Manouvrier	170	165	162	165	170	—	—	—	—
după Trotter și Gleser	174	169	165	169	(Maslov)	—	—	—	—

Independența. Astfel, craniul neural prezintă o medie a diametrului antero-posterior de 189 mm și a diametrului transversal de 139 mm, iar fața o medie a lărgimii de 131 mm și o medie a înălțimii de 70 mm.

În ceea ce privește talia, deși prezintă o medie de categorie masculină mijlocie (165 cm), analiza repartițiilor procentuale pe categorii indică că avem de-a face cu două categorii de indivizi. Pe de o parte 55% de indivizi de talii mici sau submijlocii, iar pe de altă parte 54% de categorie supramijlocie și mare, lipsind deci taliile mijlocii.

Seria de la Niprul mijlociu a fost descrisă în 1948 de G. F. Debeț<sup>15</sup>, fiind formată din schelete provenite din 3 localități: Cerneahov, Maslov și Dedovșein. Pe ultimele le-am exclus însă din seria pe care o comparăm, deoarece, după informațiile pe care le găsim la T. Velikanova, nu aveau o datare clară. Seria formată

<sup>14</sup> T. S. Konduktorova, *op. cit.*, p. 75.

<sup>15</sup> G. F. Debeț, *op. cit.*, p. 164—166.

astfel numai din scheletele de la Cerneahov și Maslov prezintă și ea mai multe apropieri de seria de la Independența față de cele din R. S. S. Moldovenească, fără a fi vorba însă de o identitate. Ceea ce le apropie este nu numai absența formelor brahicerane, atât printre bărbații de la Independența, cât și la cei de pe Niprul mijlociu, dar și marea frecvență a formelor hiperdolicocrane la ambele serii (37% la Independența, 35% pe Niprul mijlociu).

Media diametrului antero-posterior cât și cea a diametrului transversal la craniile de pe Niprul mijlociu sînt în adevăr mai mici decît la Independența, dar analizînd valorile individuale constatăm că dacă la Cerneahov sînt frecvente craniile mijlocii de lungi și mijlocii de înguste, la Maslov predomină cele foarte lungi și mijlociu de largi ca și la Independența.

Repartiția pe categorii a indicelui cefalic, așa cum se vede din tabelul al II-lea, dă procente foarte apropiate.

Mediile înălțimii feței prezintă valori egale la ambele serii (72 mm), iar cele ale lărgimii feței valori asemănătoare (133 mm la Independența, 131 mm pe Niprul mijlociu). Repartiția pe categorii a indicelui facial dă de asemenea procente simțitor asemănătoare. Numai în ceea ce privește indicele nazal și orbital aceste două serii se deosebesc întrucîtva, la Independența nasul fiind leptorin sau mezin, în timp ce la seria masculină de pe Niprul mijlociu este fie leptorin fie camerin, iar orbitele la aceasta din urmă nu sînt niciodată hipsiconci, în timp ce la Independența această formă este prezentă (28%).

Talia nu a putut fi stabilită pentru scheletele de la Cerneahov, însă la Maslov, unde ea a putut fi evaluată, se constată că predomină taliile supramijlocii și înalte, media taliei bărbaților acestei serii fiind tot de 170cm, ca și la Independența.

★

Din succinta prezentare comparativă a principalelor caracteristici antropologice ale seriilor aparținînd culturii Sîntana-Cerneahov, pe care am făcut-o utilizînd datele autorilor ce le-au studiat, rezultă că populația acestei culturi nu era de loc omogenă pe întinsul său spațiu de răspîndire.

Această variabilitate în structura antropologică a populației Sîntana-Cerneahov reprezenta ea oare totodată o neomogenitate din punct de vedere etnic? Un răspuns definitiv la această întrebare este posibil numai în cazul cînd structura antropologică a populațiilor ce au trăit pe aria de răspîndire a acestei culturi în epoca respectivă cât și în epoca imediat precedentă este deja bine cunoscută. Să vedem care este situația din acest punct de vedere.

În ceea ce privește goții, materialele antropologice aparținînd acestora în mod sigur, provenind fie din locul lor de origine — Peninsula Scandinavă—fie din regiuni în care au migrat, nu sînt cunoscute.

Ceea ce cunoaștem este doar seria de schelete din Scandinavia datînd din perioada tîrzie a fierului<sup>16</sup>, care este predominant nordică. Dat fiind faptul că în aceste regiuni tipul nordic reprezenta încă din neolitic și pînă astăzi — așa cum spune Ceboksarov — „zona principală de concentrație” a tipului nordic<sup>17</sup>,

<sup>16</sup> Schreiner E., *Crania Norvegica*, II, Oslo, 1946, după M. S. Velikanova, vezi nota 4.

<sup>17</sup> A. N. Ceboksarov, *Из истории расовых типов Европы*, în *Антропологический Журнал*, 2, 1936.

credem că nu este greșit să considerăm goții — ca și Velikanova<sup>18</sup> de altfel — ca fiind predominant nordici.

Comparând datele metrice ale bărbaților de la Independența cu cele ale seriilor masculine din Scandinavia din epoca fierului, precum și cu seriile din Germania și Danemarcă din epoca feudală timpurie<sup>19</sup>, constatăm, citind tabelul I, o mare asemănare, prima caracterizându-se și ea printr-o frecvență apreciabilă a tipului nordic.

Tabelul II

Repartiția procentuală a principalelor dimensiuni absolute și indici cranieni la seriile din cultura Sintana-Cerneahov

Categoría	Bărbați					Femei				
	Independența %	Budești %	Mălăești %	Cherson %	Niprul mijl. %	Independența %	Budești %	Mălăești %	Cherson %	Niprul mijl. %
165 mm—174 mm	—	15,79	—	—	—	20,00	25,00	50,00	14,20	18,00
175 mm—184 mm	—	36,84	50,00	25,00	42,86	60,00	62,50	33,33	42,86	63,64
185 mm—194 mm	75,00	36,85	50,00	60,00	50,00	20,00	12,50	16,67	42,86	18,18
195 mm—x	25,00	10,52	—	25,00	14,28	—	—	—	—	—
120 mm—129 mm	—	25,00	—	—	21,43	40,00	25,00	16,67	—	20,00
130 mm—139 mm	62,50	62,50	83,34	50,00	64,29	40,00	62,50	50,00	100,0	70,00
140 mm—x	37,50	12,50	16,67	50,00	14,29	20,00	12,50	33,33	—	10,00
x —124 mm	17,65	17,65	60,00	11,11	—	50,00	58,33	80,00	100,00	71,43
125 mm—129 mm	—	23,53	20,00	22,22	42,86	—	41,67	—	—	—
130 mm—134 mm	42,86	35,29	20,00	33,33	42,86	25,00	—	20,00	—	28,57
135 mm—x	57,14	23,53	—	33,33	14,29	25,00	—	—	—	—
x —65 mm	—	29,41	—	10,00	—	—	91,67	80,00	27,50	55,64
66 mm—68 mm	—	23,53	60,00	10,00	16,67	75,00	8,33	—	62,50	44,44
69 mm—71 mm	—	5,88	40,00	40,00	—	—	—	20,00	—	—
72 mm—x	100,0	41,18	—	40,00	33,33	25,00	—	—	—	—
hiperdolicocrană	37,50	26,32	—	25,00	35,71	20,00	6,25	—	—	—
dolicocrană	37,50	26,32	66,67	25,00	50,00	20,00	50,00	40,00	57,14	60,00
mezocrană	25,00	26,32	33,33	37,50	14,29	40,00	25,00	60,00	42,86	30,00
brahocrană	—	21,05	—	12,50	—	20,00	18,75	—	—	10,00
eurienă	—	17,65	20,00	11,11	—	25,00	41,67	20,00	14,29	12,50
mezenă	57,14	58,82	40,00	55,56	66,67	—	50,00	80,00	42,86	75,00
leptenă	42,86	23,53	40,00	33,33	33,33	75,00	8,33	—	42,86	12,50
leptorină	33,33	33,33	33,33	40,00	50,00	25,00	16,67	—	50,00	22,22
mezorină	67,67	26,67	33,33	50,00	—	25,00	25,00	60,00	37,50	44,44
camerină	—	40,00	33,33	10,00	50,00	50,00	58,33	40,00	12,50	33,33
cameconcă	28,57	27,78	—	33,33	83,33	20,00	16,67	20,00	12,50	44,44
mezoconcă	42,86	61,11	100,0	55,56	16,67	40,00	66,67	80,00	37,50	44,44
hipsiconcă	28,57	11,11	—	11,11	—	40,00	16,67	—	50,00	11,11
mică	—	6,25	25,00	44,44	—	—	20,00	—	30,00	—
submijlocie	—	31,25	50,00	11,11	40,00	33,33	26,67	100,0	30,00	12,50
mijlocie	14,29	37,50	—	—	28,57	16,67	26,67	—	30,00	75,00
supramijlocie	42,86	12,50	25,00	22,22	42,86	16,67	20,00	—	—	12,50
mare	28,57	12,50	—	22,22	14,44	33,33	6,67	—	10,00	—
foarte mare	14,29	—	—	—	14,49	—	—	—	—	—

<sup>18</sup> M. S. Velikanova, *op. cit.*, p. 34.<sup>19</sup> Schreiner, *op. cit.*, nr. 16.

Tabelul

## Principalele caracteristici antropometrice și morfologice

Nr. Martin	caracterul	M. 4 matur	M. 15 matur	M. 26 adult	M. 28 matur	M. 29 senil
1.	gl-op	187	198	193	193	186
8.	eu-eu	143	148	139	130	137
9.	ft-ft	97	97	100	98	95
12.	așt-așt	112	120	—	111	116
20.	po-b	112	126	111	120	113
43 <sub>1</sub>	fmo-fmo	96	97	—	100	100
45 <sub>1</sub>	zy-zy	132	130	—	134	138
48	n-pr	72	72	—	72	72
51	mī-ek	42	43	—	40	41
52	înălț. orbitei	35	34	—	29	38
54	al-al	26	27	—	26	27
55	n-ns	57	54	—	53	57
—	zm <sub>1</sub> -zm <sub>1</sub>	99	94	—	93	94
—	n pe fmo-fmo	15	18	—	18	19
—	ns pe zm <sub>1</sub> -zm <sub>1</sub>	22	22	—	19	24
8 : 1	ind. cefalic	76,47	74,75	72,02	67,36	73,66
20 : 1	ind. poro-bregm. long	59,89	64,29	57,51	62,18	60,55
9 : 8	ind. fronto-parietal trans.	67,83	85,71	79,86	92,31	82,48
12 : 8	ind. parieto-occipital tr.	78,32	65,99	71,94	75,38	69,34
12 : 8	ind. facial	55,33	81,62	—	80,43	84,67
48 : 45	ind. orbitar	83,33	55,38	—	53,73	52,16
52 : 51	ind. nazal	44,83	79,07	—	72,90	92,68
54 : 55	ind. zigo-parietal	88,81	50,00	—	49,06	47,37
45 : 8	ind. nazo-malar	15,63	81,63	—	101,54	95,62
—	după Manouvrier	22,92	18,56	—	18,00	19,00
—	—	—	23,40	—	20,43	25,53
Talia	după Trotter	—	167	168	168	172
—	—	—	173	173	170	177
—	norma verticală	ovoid	ovoid	ovoid	elip.	ovoid
—	norma occipitală	casă	casă	casă	cort	casă
—	relieful glabelar	III	III	—	II	V
—	apertura piriformă	antr.	antr.	—	f. pr.	f. pr.
—	fosa canină	IV	I	—	0	0
—	forma occipitalului	bomb.	bomb.	bomb.	f.b.	f.b.

Este adevărat că necunoscînd structura antropologică a populației autohtone, dat fiind practica incinerăției acesteia, atribuirea elementelor nordice întilnite la Independența goților trebuie făcută cu oarecare rezervă, deoarece elementul nordic ar fi putut să reprezinte una din componentele tipologice ale populației locale. Totuși anumite argumente par să pledeze pentru prima opinie.

Astfel ne apare curios faptul că în timp ce bărbații de la Independența sînt predominant nordici, femeile prezintă o tipologie diferită, apropiindu-se de seria întregă (atît masculină cît și feminină) din R. S. S. Moldovenească, fiind deci predominant mediteranoidă, însă cu unele influențe est-europoide.

Ținem să precizăm că diagnoza diferențială între nordic și mediteranoid a fost făcută cu toată minuțiozitatea, luîndu-se în considerație întreg ansamblul de caractere, atît craniene, cît și talia și scheletul postcranian <sup>20</sup>.

<sup>20</sup> H. Breiting, *Zur Differentialdiagnose zwischen nordischen und mittelländischen Schädeln*, in *Deutsch. Ses. f. Rassenforschung*, Bd. IX, p. 113—122, I. Schwidetzky, *Zur Frage der Differentialdiagnose zwischen nordischen*

*und mediteranen Schädeln*, in *Zeitschrift für Rassenkunde*, Bd. I, p. 316—318; E.v. Eickstedt, *Rassenkunde und Rassengeschichte der Menschheit*, Stuttgart, 1934, p. 351.

## III

## Scheleturile de la Independența

M. 30 senil	M. 32 matur	M. 35 adult	Media ♂	M. 8 adult	M. 13 adult	M. 19 adult	M. 24 matur	M. 27 adult	Media ♀	M. 23 adult ?
203	190	194	193	171	179	183	180	188	188	195
139	135	147	140	132	128	150	139	126	135	136
94	93	107	106	90	94	103	92	92	94	99
115	107	122	115	110	107	121	114	105	111	114
123	120	117	118	107	113	119	120	118	115	115
96	98	—	98	88	95	98	91	96	94	98
139	131	132	133	110	—	135	130	123	125	129
72	74	72	72	66	—	66	74	68	69	71
40	43	42	42	42	43	42	32	39	40	40
31	37	29	33	33	32	35	37	35	34	32
—	23	26	26	24	—	26	23	26	25	23
50	55	52	54	51	—	48	54	49	50	54
—	89	—	94	—	—	94	88	85	89	89
19	21	—	18	13	19	15	12	20	16	17
—	23	—	22	—	—	22	14	18	18	22
68,47	61,15	75,77	71,23	77,19	71,51	81,97	76,67	67,02	74,87	69,74
60,59	63,16	60,31	61,09	62,57	63,13	65,75	66,67	62,77	64,18	58,89
88,49	88,89	79,59	84,46	81,06	88,28	82,07	86,96	93,65	86,40	83,94
67,63	68,89	72,79	69,97	68,18	73,44	71,03	66,67	71,88	70,24	70,80
82,73	79,25	82,99	81,43	83,33	83,59	80,67	82,61	82,03	82,45	83,82
51,79	57,48	54,55	54,19	60,00	—	48,89	56,92	55,28	55,27	55,04
77,50	86,50	69,05	80,15	82,50	74,42	83,33	86,49	89,74	83,30	80,00
—	41,83	50,00	47,18	47,06	—	54,17	42,59	53,06	49,22	42,59
97,84	96,38	89,90	93,09	81,82	—	93,10	94,20	97,62	91,69	94,89
—	21,43	—	18,52	24,77	20,00	15,31	13,19	20,83	18,82	17,35
—	25,84	—	23,62	—	—	23,40	15,91	21,18	20,17	24,72
162	170	185	170	160	146	151	164	157	156	160
166	174	185	174	163	150	154	169	159	158	164
ov. pt.	ov.	ov.	—	ov. pt.	ovoid	ovoid	ovoid	pt.	—	ovoid
casă	casă	casă	—	casă	casă	casă	casă	alungit casă	—	casă
II	III	II	—	I	I	I	I—II	I	—	II
f. pr.	antr.	f. pr.	—	antr.	?	f. pr.	f. pr.	antr.	—	antr.
II	II	I	—	—	—	4	0	I	—	4
f.b.	bomb.	bomb.	—	bomb.	bomb.	f. bomb.	bomb.	f. bomb.	—	bomb.

Este cazul să ne întrebăm în această situație dacă nu avem de-a face cu un amestec de populație, rezultată poate din relațiile de căsătorie, dintre care una prezintă o mare frecvență a tipului nordic, iar a doua o mare frecvență a tipului mediteranoid.

În ceea ce privește prima, dat fiind marea asemănare a acesteia cu seriile scandinave, se poate presupune că ar aparține unei populații străine, în timp ce a doua să fie atribuită populației locale.

Într-adevăr, materialul antropologic cunoscut pînă acum privind neoliticul cît și epoca bronzului și a fierului din Muntenia arată că tipul predominant era cel mediteranoid<sup>21</sup>. Acest fapt ne-ar putea indica că în componența populației locale trebuia să fi intrat un procent destul de însemnat de mediteranoizi.

<sup>21</sup> N. Haas, C. Maximilian, D. Nicolaescu-Plopșor, *Studiul antropologic asupra unui schelet neolitic de la Boian*, în *Materiale*, V, 1959, p. 131—142; O. Necrasov și M. Cristescu, *Colecția neolitică de la Cernica* (în studiu) indică de asemenea o mare frecvență a mediteranoizilor:

C. Maximilian și I. Popovici, *Observații antropologice asupra scheletelor din perioada bronzului de la Zimnicea*, în *Pr. An.*, VI, p. 35—42; C. Maximilian, *Observații asupra unor populații din epoca fierului din țara noastră*, în *Pr. An.*, V, p. 113—126.

În această situație se poate presupune că elementele mediteranoide din seria feminină de la Independența cît și la seriile din R. S. S. Moldovenească<sup>22</sup> sînt de origine locală, în timp ce elementele nordice întîlnite la seria de bărbați de la Independența, mult asemănătoare cu seriile din Peninsula Scandinavă, să fie atribuite goților. De altfel, D. Nicolaescu-Plopșor întîlnește și el frecvent tipul mediteranoid la Spațov<sup>23</sup>.

Rezultă deci că elementul gotic surprins de noi la Independența, fără a fi unic, este totuși unul din purtătorii culturii Cerneahov, un altul fiind reprezentat de elementul local (așa cum o atestă seriile din R. S. S. Moldovenească și chiar seria feminină de la Independența), greutatea acestor două elemente variind în diversele puncte de răspîndire ale acestei culturi.

Dacă ne referim acum la unele apropieri ale seriei de la Independența cu seriile de pe Niprul mijlociu și inferior, pentru explicația acestora nu avem suficient temei spre a-i da un răspuns definitiv. Această apropiere s-ar putea datora aceluiași element nordic ajuns aici în doze diferite, dar s-ar putea însă să fie determinată și de o altă structură antropologică a populației autohtone din regiunea respectivă, influențată poate de elementul scitic<sup>24</sup>. Rămîne ca cercetările viitoare să ne informeze mai pe larg despre structura antropologică a populațiilor din această regiune, atît sincronă cît și din epocile anterioare.

În ceea ce privește elementele mongoloide întîlnite la Independența, apartenența etnică a acestora este deocamdată greu de precizat. Totuși, avînd în vedere faptul că seriile sarmate de la Colectivul antropologic din Iași prezintă în mod frecvent elemente mongoloide, s-ar putea presupune că slabele elemente mongoloide de la Independența se datoresc triburilor sarmate ce au intrat în sinteza culturii Sîntana-Cerneahov, așa cum o atestă și unele elemente de cultură materială<sup>25</sup>.

De asemenea, unicul craniu brahicran de la Independența (nr. 19) ridică și el problema apartenenței sale etnice. Dat fiind că autorii sovietici caracterizează populațiile sarmate ca predominant brahicrane s-ar putea presupune că acest schelet este de origine sarmată. Rămîne ca studiul scheletelor sarmate de pe teritoriul țării noastre să aducă lumină asupra structurii antropologice a acestei populații.

MARIA CRISTESCU, R. KLÜGER ȘI M. E. GRAMATOPOL-ROȘCA

## CONTRIBUTIONS À LA CONNAISSANCE DE LA STRUCTURE ANTHROPOLOGIQUE DE LA POPULATION DE LA CIVILISATION DE SÎNTANA DE MUREȘ-TCHERNÉAKHOV

### R É S U M É

Ce travail comprend une étude anthropologique des squelettes d'Independența, appartenant à la civilisation de Sîntana de Mureș-Tchernéakhov. En vue de conclusions plus larges,

<sup>22</sup> M. I. Velikanova, *op. cit.*, la nr. 4.

<sup>23</sup> *Istoria României*, I, 1960, p. 693.

<sup>24</sup> Konduktorova, *op. cit.*, la nr. 3, p. 77.

<sup>25</sup> G. Diaconu, *Probleme ale culturii Sîntana-Cerneahov pe teritoriul R. P. R.*, în *SCIV*, 2, 1961, p. 278 și, de asemenea, R. Vulpe, *Izvoare*, 1957, p. 315.



les auteurs comparent la série d'Independența avec d'autres séries appartenant à la même civilisation et à la même époque, provenant de notre pays ou bien de pays étrangers.

Dans la nécropole d'Independența (près de la ville de Călărași,) ont été découvertes 35 tombes dont 8 étaient d'incinération et 27 d'inhumation. De ces dernières, 18 squelettes seulement nous sont parvenus, dont 8 d'hommes et 6 de femmes, 1 indéterminable, 2 d'adolescents et 1 d'enfant.

*Le crâne neural* des hommes est long et d'une largeur moyenne, présentant un indice céphalique moyen, dolichocrâne prononcé (71,23). Chez les femmes, l'indice céphalique moyen est un peu plus élevé (74,87). La calotte crânienne présente une forme ovoidale ou ovoïdalo-pentagonoïdale en norme verticale et de « maison » ou de « bombe » en norme occipitale. L'occipital est bombé et même très bombé.

*Le massif facial*, est assez élevé pour les deux sexes, de largeur moyenne (133 mm) chez les hommes, et plus étroit (125 mm) chez les femmes. La moyenne de l'indice facial des hommes appartient au type mésène se situant à la limite de la catégorie leptène (54, 55). Celui des femmes est leptène (55, 27). Les orbites sont très variables, la moyenne de l'indice orbitaire étant mésochonique. Les hommes sont leptorhiniens ou mésorhiniens tandis que chez les femmes toutes les formes sont présentes. La mandibule est d'une massivité moyenne chez les premiers et très gracile chez les dernières.

*Les dents* sont fréquemment cariés.

*La taille* des hommes évaluée selon la méthode de Manouvrier est de 170 cm.; selon la méthode de Trotter-Glesser elle est de 174 cm. Cela signifie que la taille des hommes est haute en moyenne. Chez les femmes elle se situe dans la classe moyenne, (154 cm.) selon la première méthode, et susmoyenne (158 cm.) selon la seconde.

*Le squelette post-crânien* est d'une massivité moyenne chez les hommes et très gracile chez les femmes. Quelques pièces présentent des traces de maladies ostéo-articulaires (maladie de Pott, arthroses coxofémorales et un cas de périostite humérale).

*Diagnose.* La plupart des squelettes d'Independența appartiennent à la grande race européide, mais deux d'entre eux présentent quelques éléments mongoloïdes. Du point de vue des races secondaires on peut dire que la série masculine présente une fréquence appréciable de traits nordiques, mélangés avec des caractères proto-européides atténués et rarement méditerranéides. La série féminine offre une prédominance marquée de traits méditerranéides avec un rare mélange de traits alpins et est-européides.

*Conclusions.* Une comparaison des caractéristiques anthropologiques de la série d'Independența avec celles des autres séries appartenant à la même civilisation, nous permet de constater que la population de la civilisation de Sintana de Mureș-Tcherneakhov n'était point homogène du point de vue anthropologique.

En effet, les séries de la R. S. S. Moldave (Budești et Mălăești) présente une prédominance des éléments méditerranéides, selon M. S. Velikanova qui les a étudiées. Les éléments nordiques, très fréquents dans notre série masculine sont absents dans cette dernière série. La différence est bien illustrée par les moyennes des principaux caractères anthropométriques (tableau I) et encore mieux par la répartition de ceux-ci selon les catégories (tableau II). En ce qui concerne la série de Cherson étudiée par Konduktorova et celle du Dnieper moyen, étudiée par Debetz, elles offrent des caractéristiques qui occupent une place intermédiaire entre notre série et les séries de Velikanova.

Cette variabilité de la structure anthropologique de la population de la civilisation Sintana de Mureș-Tcherneakhov, représente-t-elle aussi une non-homogénéité du point de vue ethnique ?

Les données historiques nous parlent de l'expansion des Goths dans nos régions, durant cette période, mais malheureusement nous ne possédons que des données indirectes de leur structure anthropologique. Cependant n'oublions pas que leur région d'origine, la Péninsule scandinave, représente « la zone principale de concentration du type nordique ».

En ce qui concerne la structure anthropologique de la population géto-dacique, il est difficile d'en dire quelque chose, étant donné que le rite d'incinération y était très répandu. Cependant à en juger d'après les données anthropologiques concernant la structure des populations autochtones qui les ont précédées, les Géo-Daces devaient avoir présenté un pourcentage assez important de types méditerranéides.

nordiques et nordico-protocuropéennes au groupe masculin de squelettes de notre série ne pourraient être attribués à l'élément gothique, et les éléments méditerranéens, très fréquents dans le groupe féminin, aux autochtones, c'est-à-dire aux Gètes-Daces. De plus, nous pouvons considérer comme très possible l'existence de relations d'ordre matrimonial entre les deux populations, habitant le même territoire.

Pour ce qui est ces deux squelettes masculins présentant des caractères mongoloïdes, l'origine de ceux-ci pourrait être attribuée soit à un mélange des Goths avec une population mongole (durant leur pérégrination), soit à quelque autre apport, par exemple des Sarmates, qui présentent assez souvent des traits mongoloïdes, quoique ayant appartenu, en général, à la race européenne.

Pour conclure, il nous semble, à la suite de l'analyse anthropologique, que la série d'Independența a dû appartenir à une population constituant un mélange ethnique de Goths, de Gètes-Daces et peut-être aussi de Sarmates.